

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Testibus Et Attestationibus. Titulus XX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Idem Aure. & Lameten. Episcopi.

Ubi a causam, quae inter Colubii & Egitan. Episcopos super suarum limitatione dicecesum vertitur, vobis diximus committendam. Mandamus, quatenus secundum divisiones, quae per libros antiquos, vel alio modo melius probantur, nec non testes, sanam, & quaecumque alia adminicula in negotio procedatis.

CAP. XIV.

Postant reprobari matrona, per quas virginitas probatur.

Idem Episcopo & Archiepiscopo Senon.

Causam matrimonii, quae inter V. juvenem, & G. puellam Senon. quae se virginem & monacham profiteatur, noscitur agitari: [i & j.] Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis interim in illo monasterio, quod intravit: ut ibi securè valeat commorari, donec judiciali sententia, quid agi debeat, decernatur: recepturi postmodum non solum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quae ad investigandum signa virginitatis ex parte puella fuerint introducta, verum etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars b oraliter duxerit producendas. Et quia (ut dicit canon) sepe manus fallitur, & oculus obstericum: volumus & mandamus, ut ad huc honestas matronas, providas ac prudentes deputari curetis, ad inquirendum utrum dicta puella virginitatis privilegio sit munita.

[i] Quia non in scripturam missi siater. Archiepiscopo, ut usque ad calculum sententia disponere valeat, vobis remittimus scriptura instruat, de foret. v.

CAP. XV.

Ad eam rem oraliter facta coram primis iudicibus, fidem faciunt coram e secundis.

Gregorius IX. praeposito sanctae M. Magdeburgen. & Decano Misnen.

Ubi bonae memoriae: & infra. Cum acta originalia dicantur apud priores iudices remanisse: mandamus, quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipsa si potuerint inveniri, & si qua partes duxerint legitime proponenda, in scriptis redacta ad nostram praesentiam remittatis. Alioquin cum non revocet in dubium de contentatione litis super statu Pigam. monasterii, & quibusdam spoliacionibus contra Abbatem ejus factis a Mafburgen. Episcopo, recipiatis partium probationes de novo, & audientes, si partes audire voluerint, de compositione tractatum, tam quod super hoc inveneritis, quam causam sufficienter instruat ad nos remittere procuretis.

DE TESTIBUS ET ATTESTACIONIBUS.

TITVLVS XX.

CAP. I.

Breve est.

Ex concilio Macien. & Matercen.

Placuit sancto conventui, ut testes ad testimonium dandum non conducantur precio: & ut quicumque idonei & fideles in testimonium assuman-

tur: ac nullus testimonium dicat, nisi jejunos.

CAP. II.

Nulla est receptio testimonii facta contra non citatum.

Gregorius IX. Iovanni defensori essent in Hispaniam.

IN a nomine Domini: & infra. Quod autem dicit Episcopus, quia se ablente etiam vilissimi sunt testes exhibiti nullius momenti: lege noscendum est constitutionis novellae, quae de testibus loquitur in hac verba. Et ne postea obijciatur eis, quod per unam partem gesta & confecta b sunt, oportet ut testimonia dentur, illo admonito a iudice, aut defensore, venite & audite testes. Si vero noluerit venire, & non ex inevitabili quadam necessitate venire non possit: sancimus huiusmodi testimonia ita valere, tanquam si non ex una parte consisterent, sed etiam ipso praesente facta fuissent. Ecce admonendus est semper adversarius, ut ad audiendos testes veniat: quod quia hic omisum est, necesse est, ut quod contra legem actum est, non habeat firmitatem.

CAP. III.

Mulier testificatur contra clericum, cum de crimine agitur.

Idem Sabino defensori Sardiniae.

QVoniā a aliqua nobis de persona Epiphaniū Presbyteri sunt facinora nunciata, necesse est, ut cuncta diligentius perscruteris, & seu mulieres, cum quibus peregisse dicitur, seu alios, quos de causa scire aliquid scieris, huc festines adducere: quatenus ecclesiastica distinctione liquide possint, quae vera sunt, aperiri.

CAP. IV.

Ubi agitur ad correctionem de peccato impediendā, principalem persona admittitur in testem.

Pascha Pa.

IN omni negotio principalis persona dicens veritatem de re sibi nota rectissime, habenda est pro teste: cui adhibito uno, efficiuntur duo testes: adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter ostendit Dominus, cum dicit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: quod si te non audierit, adhibet tecum unum vel duos testes: ut in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Idem alibi affirmat dicens: Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me pater: nam in lege vestra g scriptum est, quod duorum hominum testimonium verum est.

CAP. V.

Dicis quales esse, & qualiter jurare debeant, qui super consanguinitate deponunt.

Eugenius III.

QVotiens b aliqui propter cognationem propinquitatis separari petuntur: duobus vel tribus testibus adhibitis, qui de eadem consanguinitate supersint, vel totidem senioribus & melioribus loci ejusdem id debet legitime probari. Probatio autem testium debet fieri duplici juramento, ut jurent se non privato odio, neque amicitia, neque pro aliquo commodo, quod habuerint, vel quod habent, vel habituri sint.

a Ca. 3. end. tit. in i. compil. & pro huius, ac intelligentia textus videto notas nostras in hoc cap. b haec duo verba: & confecta, in manuscriptis codicibus non habentur. c quia. d Beatus Gregorius II. epist. 36. in divisione 11. c. 69. & c. 4. eod. tit. in i. compil. Et an & quando mulier possit esse testis in criminalibus, vide plene per Antonium Gomezium Tomo 3. variarum resol. c. 12. & per Iul. Clarum in pract. crim. s. h. qu. 24. e Matth. 18. Luc. 17. f Iuan. 8. g Deut. 17. h Post conc. Lat. sub Alex. III. p. 3. c. 17. & ca. 20. eod. tit. in i. compil.

ad hoc jurandum inductos: & sicut ipsi dicunt, rei veritatem accepisse à majoribus suis, & credere ita esse.

CAP. VI.

Procurator & clericus, qui causam ecclesie non procurant, testificari possunt in ea.

Idem prior & fratres S. Trinitatis.

Insuper a statimur, ut liceat vobis in causis ecclesie vestre ferre testimonium. Dummodo unus ex vobis vel duo ad agendum vel respondendum instituantur: quorum testimonium in causis, in quibus actores vel respondentes sunt instituti, non debet admitti.

CAP. VII.

Si probatio exceptionis apposta contra testem productum non admittitur: antequam dictum testi recipiatur, in casu in quo admitti debuit, licite appellatur. h. d. secundum lecturam, quam ponit Pannorm.

Idem R. Hesforden Episcopo, & Abbati Sarã.

Ex parte A. Presbyteri ad nos est querela perlata, quod cum ecclesiam de Clunod. canonicè fuisset adeptus: & eam e xxx. an. & amplius pacificè possedisset. Miles quidam H. nomine, tacito quòd laicus esset, ad iudices literas impetravit, quòd si dictus Presbyter filius esset illius, qui proximo in eadem ecclesia ministrarat, vel publicè fornicatiam haberet, ipsum à prædicta ecclesia amoverent. Tandem cum miles per interpositam personam eum coram præfatis iudicibus traxisset in causam, quosdam laicos infames & notabiles ad testimonium dicitur produxisse. Licet autem Presbyter adferret illos non esse recipiendos, pro eo quòd quidam eorum latrones & raptores manifesti essent, quidam verò in alia causa fuissent convicti de perjurio, & se hoc diceret probaturum: Nihilominus iudices testibus talibus receptis, eidem absenti post appellationem præscriptam a abjudicaverunt ecclesiam, quam nunc militi dapiferi filius detinet occupatam: & in scã. Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd prædictus Presbyter non fuerit legitime per testes idoneos prædicta ecclesia spoliatus, eorundem iudicum cassata sententia, literis etiam confirmationis (si quæ sunt super eadem ecclesia impetrata) non obstantibus, ecclesiam Presbytero restituitis eidem, ipsumq; non permittatis exinde molestari. Si verò res aliter se haberet, causam audiat, & sine debito terminetis. Testes autem si quosidem A. in suæ adferentis testimonium invocaverit, curetis monere ut coram vobis, super his perhibeant testimonium veritati.

CAP. VIII.

Iudex mittere debet examinatore discretum ad testes recipiendos, qui ad eum commode venire non possunt.

Idem Exon. & Vigor. Episc.

Si qui testium valitudinarij sunt, & senes, vel debilitate confecti, aut paupertate depressi, ita quod non possint ad vestram præsentiam adduci, ad ipsos recipiendos, mittatis g. personas idoneas & discretas.

CAP. IX.

Retrahenda est sententia, si constiterit eam fuisse latam ad dictum corruptorum testium. h. d. secundum lecturam, quam tenet Pannorm.

Alexander III. Belluacen. Episcopo.

Sicut h. vobis est intimatum, quidam accepta pecunia de parentela inter virum & uxorem exhibent iuramenta: per quæ, inter ipsos divortij sententia pro-

a C. 1. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. sub Alex. III. part. 1. c. 18. b Post conc. Lat. sub Alex. III. p. 3. c. 22. & c. 23. eod. tit. in 1. comp. c Vox eam decet in pluribus. d prædictam. e prædicta. f Ca. 14. eod. tit. in 1. comp. simili sententia in conc. Lat. sub Alex. III. p. 3. c. 20. g Ad quos debeant mitti examinatores, vid. in l. ad egregias per Bart. ff. de iur. jur. & in l. generaliter. C. eod. h C. 7. eod. tit. in 1. compil.

mulgatur: postea verò privatim nullam inter eos consanguinitatis lineam adferentes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitatis. Super quo taliter respondemus: quòd si vir & uxor, aut alter eorum ad secunda vota transiit: testibus de perjurio & adulterio uno pluribusve, quibus causam dederunt, poenitentia indicatur. Si verò ad secunda vota idem vir & uxor non migraverint, diligenter inquirendi sunt, coram quibus corruptio intercessit, & si tales exhibeantur per quos posset prædicta corruptionis veritas comprobari, recepto eorum testimonio est sententia revocanda: non enim testimonium prædictorum (cùm perjuri sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum.

CAP. X.

Socius criminis & inmeris non testificatur etiam in crimine simulationis. Et unus testimonium non sufficit ad condemnationem.

Idem Attinensi Archiepiscopo.

Veniens h. ad nos L. Presbyter sua relatione monstravit, quòd ei obiectum fuit, quòd in ecclesia de Orem canonicum non habuisset ingressum, quia promissus iuramentis; parocianorum quinque barillos vini remittens, qui sacerdoti ibi pro tempore servienti e. contineant pro beneficio dari: verum cum duo adparuissent, qui rati deposuerunt prædictum Presbyterum talem fuisse promissionem, & cum altero illorum pactum illud factum fuisse, tu de Presbytero prout ordo rationis exigat, iudicasti. Nos tuam sententiam commendamus, et quòd ille, qui eodem erat infectus crimine, inde contentum testificari non possit, nulliq; de se confesso, sed verus alium in eodem crimine sit credendum, nec unius testimonium ad condemnationem sufficiat alicuius.

CAP. XI.

Adtestationes in uno iudicio receptas, fidem faciunt in eadem causa & inter easdem personas coram alio iudice.

Idem abb. S. L. & prior S. Crucis.

Causam e. quæ: [1 & 7.] Diferre vestre mandamus, quatenus suscipietis adtestationibus utriusque partis, quæ ab aliis iudicibus sunt receptæ causam ipsam sine debito terminetis.

[1 V. & Emonachos super electione de utroq; facta & in nuncio Doberre, est diutius agitata: experientia vestra committenda audiendam & app. re sine debito terminandam. Ideo.]

CAP. XII.

Clerici non sunt à ferendo testimonio in causa ecclesie sua rationabilis causa repellendi.

Idem Cantuar. archi. & Vigo. Episcopo.

Cvm nuncius: [1 & 7.] Non f. lateat prudentiam vestram, quòd clerici non sunt à ferendo testimonio super negotio ecclesie suæ (nisi alia rationalis causa impediatur) repellendi g.

[1 Canonico de Plat. & nuncio M. militis, &c. & inf. præterea.]

CAP. XIII.

Crimen nunc probatum repellit testem, alias de illo crimine damnatum.

Idem Cantuar. Archi.

Svuper eo quòd h. quævisisti, utrum testes sint reprobandi in causa criminali vel civili, quibus ab altera parte crimina opponuntur. Respond. quòd si etiam

a Vid. l. generaliter. Cod. de non num. pecun. & l. exi. per Bart. ff. de fals. b Cap. 9. eod. tit. in 1. compil. c ad moram d al. iuris. e Cap. 10. eod. tit. in 1. compil. vid. Alexander. c. 1. ff. l. 2. ff. & alii in l. 1. apud quem. C. de edendo. f Cap. 11. eod. tit. & post conc. Lat. par. 2. cap. 3. g Vid. l. si domus. ff. de her. vel. prad. h Cap. 12. eod. tit. in 1. compil. & post conc. Lat. III. part. 1. cap. 4.

ante non sint convicti vel confessi de criminibus illis, dommodo inde convincantur, in testimonium non debent admitti.

CAP. XIV.

Laicus in criminali non testificatur contra clericum, ad usum tantum propriae vel suorum injuria.

Idem Salernitano Archiepiscopo.

De cetero laicos in accusationem a vel testimonium contra clericum in criminali causa non esse aliquatenus admittendos, censura sacrorum canonum manifestius edocet. Nisi forte suam vel suorum injuriam prosequantur. Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti.

CAP. XV.

In causis ecclesiasticis & civilibus possunt fieri tres productiones testimonium, quarta autem non admittitur absque solemnitate legalis. Et super dictis testimoniis post ipsorum publicationem potest publice disputari. hoc dicit secundum lectionem communem, & verbis textus congruentem.

Idem eadem.

In causis ecclesiasticis b vel civilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solemnitate, quae in legibus invenitur expressa. Et super dictis testimoniis cum fuerint publicata, publice potest disputari.

CAP. XVI.

Si quis probat alium gestum post appellationem, & adversarius prius quod ante, praefertur prima probatio: & actus iudicatur non teneri, nisi secundus probet, quod ante omnem appellationem.

Idem praeposito, & canonicis Embruden. ecclesiae. c

Cum filii d praepositi cum quibusdam canonicis suis & Archiepiscopus vester essetis in nostra praesentia constituti: [1 & 7.] Cum constet testes vestros jurasse, quod post appellationem, excommunicationis sententiam tulerit, & Archiepiscopi testes similiter jurasse, quod ante appellationem: nos dicta testimonia benigne interpretari volentes, ne perjurii reatu notentur: quia utrumque esse potuit, & quod post primam appel. & ante secundam sententiam lata fuerit, eandem sententiam decernimus non tenere.

[1 Archiepiscopo asserente quod vos ante appellationem excommunicastis, & postea sententiam suam confirmari: contra propositum quod post appellationem in vos sententiam excommunicationis protulisset, & ob hoc dixisset eam nullius momenti esse, adiectum etiam tam tu quam altera pars, quod testes fuerunt hinc inde producti, & attestaciones eorum receptae. Nos vero auditis & cognitis rationibus & allegationibus utriusque partis, & attestacionibus diligenter inspectis.]

CAP. XVII.

In causa appellationis super novis capitulis tantum testes novi & veteres producantur, iuramento secundum morem prius recepto.

Idem Episcopo Placen.

Fraternitatis tuae literis nos consulere voluisti, iurum recipiendi sint novi testes super quaestione iudicata, in qua testibus renunciatum constet utrinque. Et an testibus in prima causa receptis propter causam appel. liceat super quaestionibus iudicatis aliquid novi proponere: [1 & 7.] Duximus tibi respondendum, quod in appellationis causa, si nova contigerit emergere capitula, super quibus aliqua partium voluerit novos testes inducere, vel per jam receptos aliquid

a Ca. 14. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 8. c. 8. b e. 15. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. c. 9. p. 8. c Embruden. al. E. H. brud. d ca. 16. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 1. c. 10. e Post Conc. Lat. c. 12. p. 8. & ca. 17. eod. tit. in 1. comp.

comprobare: eos credimus posse recipi super novis duntaxat capitulis, receptis prius ab ipsis, secundum formam recipiendorum testimonium, iuramentis.

[1 Licet igitur novis ex his non plene innovat utrum testes super eisdem vel novis capitulis a partibus desiderantur induci, quia tamen cum prudentium iuris copiam habeat, nos super hoc consulti voluisti.]

CAP. XVIII.

Qui iuravit testimonium non dicere, testificari compellitur, si testificaciones publicatae non sunt.

Idem Exon. Episcopo.

Intimavit a R. Presbyter b, quod G. clericus capellanum ejus & alios quam plures de testibus suis iuramento constinxit, quod testimonium, consilium & auxilium contra ipsum non praerent eidem. Ideoque injungimus, ut si testimonium eorum a publicatum non est, nec est abrenunciatum testibus, eos qui sunt iuramento adstricti, & alios (si necesse fuerit) idoneos in testimonium recipere non postponas.

CAP. XIX.

Publicatio vel renunciatio testimonium in certis capitulis non praedat volenti testes producere in alio. h. d. quo ad titulum.

Idem Abbati & fratribus de Martuwo.

Causam f, quae vertitur inter vos, & plebanum, & clericos sanctae Mariae de Martu, commissimus iudicibus terminandam, cumque utraque pars in eorum esset praesentia constituta, & testes essent hinc inde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & attestaciones etiam publicatae, quoddam privilegium nuper a nobis impetratum in medium protulisti: [1 & 7.] Iudicibus ipsis mandavimus, ut super aliis capitulis, si qua alia fuerint ab his, super quibus testes recepti sunt, & eorum attestaciones publicatae, testes (si qui idonei producti fuerint) recipiant, & (nullis capitulis noviter a nobis per vestros nuncios impetratis, quae contineantur in privilegio vestro, vel in aliis literis, quas vobis indulimus postquam causam ipsam commissimus, eisdem praedictae plebi in hac causa impedimentum praestantibus) concordia vel iustitia mediante decident. Quia vero Florentinus Episcopus intimavit quaedam capitula eidem privilegio esse inserta, quae obvia rationi videntur, illud ad nostram praesentiam cum vestro nuncio transmittatis.

[1 Asserentes vos quaedam alia munimenta a nobis impetrasse quae rationes supra dictae plebi obscurasse & impedire videntur, quare causa ipsa nondum potuit terminari. Quia vero sollicitudini nostrae incumbit utriusque ecclesiae iura sua servare integra, ac litibus & contentionibus finem imponere.]

CAP. XX.

A testimonio repellitur simili morbo laborans.

Idem Novicen. h. Episcopo.

Personas i ecclesiarum: & infra. Verum si coram te vel alio quolibet negotia ventilentur, nolumus ut aliqui consimili morbo laborantes, si certum sit, aut legitime super hoc possint convinci, si ab alterutra parte testes adducti fuerint, in testimonium admittantur.

CAP. XXI.

Christianus contra Iudaeum in testem admittitur.

Idem in Concilio Lateran. k

Iudaei sive I Sarraceni: & infra. Testimonium quo-

a Post Concil. Lat. p. 8. c. 13. & ca. 18. eod. tit. in 1. comp. v. d. Oldra. Concil. 127. & 160. cons. 90. & 97. b vox, Presbyter, deest in antiquis. c al. V. d illorum. e al. Mariba. f Post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 8. ca. 15. & ca. 19. eod. tit. in 1. compilation. g continentur. h Norvicensi. i Ca. 4. tit. de appell. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 10. c. 5. k sub Alex. III. c. 26. l C. tit. de Iuda. in 1. comp. Vide Specul. tit. de test. §. 1. Adde quae de hoc art. dixi. lib. 2. c. 207. in d. rec. Inquisit. schol. 2. lib. 1. schol. 124.

que Christianorum adversus Iudgos in omnibus causis (cum illi adversus Christianos testibus suis uti præsumant) recipiendum esse censemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicumque Iudgos Christianis voluerint præferre in hac parte. Cum eos Christianis subjacere oportet: & ab eis pro sola humanitate foveri.

CAP. XXII.

*Testimonium matris est suspectum, ubi filia perit in utero a-
liquem se majorem. Et ad dictum solius matris de impedimen-
to deponenti impeditur matrimonium, sed contractum non dissol-
vitur.*

Idem [Matthæo a.] cardin.

Super eo b quod a nobis tua devotio postulavit, utrum viro negare se mulierem adfidasse, ipsius mater mulieris, & altera mulier possit ad testimonium recipi: Contra taliter resp. quod e cum mater filia incrementum & honorem videtur diligere, ubi vir superior est divitiis & nobilitate, potentia vel honore, testimonium ejus videtur esse suspectum, & ideo non esse aliquatenus admittendum. Super d illa verò quaestione, quam fecisti, an mulier conjungenda non sit viro, pro eo quod sola mater alterutrius eos esse consanguineos confitetur: respondemus, quod si non est firmatum matrimonium inter eos, matre adfverante ipsos e esse consanguineos, non debent conjungi, quia præsumptio est non modica, quod si linea consanguinitatis attingant. Si verò matrimonium est firmatum, non debet sine plurimum juramento dissolvi.

CAP. XXIII.

Ad decisionem causa maxime pro parte Iudæ, non sufficit regulariter minus testimonium, quam duorum probata, vita & laudabili conversatione.

Idem.

Licet universis f & infra. Quia non est licitum alicui Christiano, & multo minus crucis Christi inimico, ut causa tue unius tantum quasi legitimo testimonio finem imponat: Mandamus, quatenus si inter vos & quoscunque Iudgos emerit quaestio in qualibet causa Christiani, & maxime clerici, non minus, quam duorum vel trium virorum, qui sunt probate vitæ, & fidelis conversationis, testimonium admittatis. Iuxta illud Dominicum g. In ore duorum vel trium testium stat omne verbum. Quia licet quædam sint causæ, quæ plures, quam duos exigant testes, nulla est tamen causa h, quæ unius testimonio (quamvis legitimo) terminetur.

CAP. XXIV.

Non sunt idonei testes, quos actor de familia sua produxit.

Idem Firman. Episcopo.

In literis i: & infra. Quidam nobilis tui episcopatus quandam sibi legitime copulans, cum eam in domino ferè per septennium tenuisset, consobrinam patris ejus antequam eam duceret, se adseruit cognovisse: ad quod probandum testes de familia sua tres produxit. Respondemus igitur ut (si res ita se habet) pro illorum testimonio ipsum ab uxore nulla ratione dividi k patiaris: nec contra ipsos aliquos audias, nisi probate essent vitæ & opinionis, de quibus verisimile non esset, quod deberent pro aliquo degera: e.

CAP. XXV.

Donec adtestationes fuerint publicatae, & eis renuntiatum, produci possunt testes: postea vero non super eodem capitulo, sed super alio sic. h. d. quo ad titulum.

Vrbanus III.

a al. Marco. b Ca. 2. eod. tit. in 2. compil. c quia. d alia. e eos. f Ca. 1. De foro comp. in 2. compilat. g Matth. 28. Luc. 17. h Vix, causa, deest in multis antiquis. i Ca. eod. tit. in 2. compil. k Vid. l. 2. §. familia. De vi bon. rept. & l. pronuntiatu. §. 1. De verb. signif.

Cum venisset a ad Apost. sedem magister M. nobis exposuit, quod Lucius Papa præd. no. causam, quæ inter ipsum & Abbatem de Sicolan. b vertebatur, commisit iudicibus sine debito terminandam: [1 & 7.] Mandamus, quatenus si sententiam illorum noveritis canonicè promulgatam, eam auctoritate Apost. confirmetis: nec appellatio illam e impediatur, quæ hic d interposita dicitur occasione mortis præd. no. cum postea egerit & responderit, testesque duxerit producendos. Quæstiones quoque alias, super quibus testes fuere producti, & depositiones publicatæ eorum, vel renunciatum sunt testibus hinc & inde, nullis aliis ab alterutra parte super eodem receptis, secundum tenorem ipsarum mediante justitia terminetis. Si quæ verò fuerint quaestiones e, super quibus vel testes non fuerint producti, vel renunciatum eisdem, audiat (quasi hinc inde proposita fuerint) finem illis debitum imponentes.

[1 & c. & 7. de f. v. p. a. f.]

CAP. XXVI.

Potesse reus producere testes ad probandum contrarium ejus quod actor probavit, si publica in adestationem non est facta, consuetudine contraria non obstante. hoc dicit, secundum veritatem illustram.

Clemens III.

Series f tui rescripti nobis aperuit, quod cum nuper inter filios quorundam nobilium tue civitatis conjugalibus quaestio tractaretur, [1 & infra.] Pars quæ matrimonium adfufabat, testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter prædictos esse firmiter adferebant, in primo gradu ponendo duas personas B. videlicet & I. dicentes illos esse fratrem & sororem, pars autem opposita id falsum dicebat, B. scilicet esse sororem I. ad corroborandam adfessionem suam tã testes offerens, quam publicum instrumentum. Vnde quia pars accusantium testes illos non esse recipiendos proponit, & tu non esse consuetudinem ecclesie adfirmas, ut post receptos testes, qui consanguinitatem, secundum formam canonum computant, alii ex opposito admittantur. Præsentis pagina respondemus, quod si non est aliud canonicum, quod obstat, non obstante illa consuetudine, utpote juri contraria, testes recipere non omittas.

[1 Quia distrahatur ad alia urgentiora negotia, nec in in ventratione illius quaestioni quibusdam jurisprudentibus commisit, ante quos.]

CAP. XXVII.

*Carnalis copula probatur per convenienti testimonium de coe-
idem in testimonio auditis, quod adminicula & fama consue-
vant.*

Cælestinus III.

Praterea g cum quis adfufatur aliquam cognovisse, an sint testes interrogandi de visu, aut sola vicinia fama sufficiat, vel si juratis testibus sit credendum, qui se carnalis copulæ confcios esse fateantur, sed de visu nihil affirmant: h Respondemus, quod si testimonium convenienti de visu reddatur, vel etiam de auditu, & præsumptionem violentam fama consentiens submittitur, ac alia legitima adminicula suffragentur, stando est testimonio juratorum. Etenim circa impetum iudex atque discretus motum animi sui ex argumentis & testimoniis, quæ rei aptiora esse compertit, confirmabit.

a Ca. 25. eod. tit. in 1. compil. b Sedolan. c illa d Di-
lta. hic. deest. e Hac dictio, quaestiones, deest in pluribus.
f Ca. 3. eod. tit. in 2. compil. g Ca. 4. eod. tit. in 2. compil.
h Sa-
la fama carnalem copulam non probat. Vid. glo. in l. 3. §. 1. cum nu-
ll. de test.

CAP.

CAP. XXVIII.

Unius iudicij verbo non creditur: scripturae vero ejus per testes reparari possunt: saltem hoc in Papa. ita communiter sumatur. Innocentius III. consilium & populo Beneventano.

U^m a nobis: & infra. Et canonica & civilia jura sequentes, districtius inhibemus; ne unius iudicis, quantumque fuerit auctoritatis, verbo credatur in causa, sine super testamentis, sine quibuslibet aliis contractibus quaestio agatur. Nec scriptum eorum (nisi testimonium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem, quin ei possint & debeant duorum vel trium testimoniorum testimonio prevalere: Salva in omnibus sedis Apostolicae auctoritate.

CAP. XXIX.

Testi super dilatoria indulto, non creditur super principali, nec cogitur deponeere: sicut si super peremptoria: tunc enim cogi potest, ut jure deponeere super toto.

Idem Tyren. Episcopo. b

D^e e testibus: [1 & infra.] Consult. v. r. r. quod si testes sint inducti ad exceptionem dilatoriam solummodo probandam, cum super ea tantum juraverint dicere veritatem, super principali nec debent audiri, nec cogi testimonium perhibere, utpote super quo deponerent non jurati. Si vero cum ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars super principali negotio etiam nos deponere forte poterit, & ut cogatur super toto negotio dicere veritatem, iactamento eos postulare obligari: ad id sunt sine dubitatione cogendi: nisi forsitan sufficiens productio testimonii super principali jam facta fuerit, vel renunciatum testibus a, vel depositiones testimonii fuerint publicatae.

[1 Qui ad exceptionem probandam a partibus inducuntur, sua nos dicunt considerandos, utrum cogendi sint super principali negotio, & sere testimonium veritatis, & an illi sint sicut ceteri testes examinandi distradendi, qui ad purgandam alterius infamiam inducuntur. Super hoc igitur sit utrum plurimum commendantur, quo si dubia sit. App. vult. certificari. respicito.

CAP. XXX.

D^{ist}incta testimonia non sunt ad petitionem tertii publicanda. Et si qui produxit testes coram certis iudicibus, non potest ad eundem testimonium coram iudicibus aliis illis producere, sed illorum attestacionibus debet esse contentus.

Idem Elen. & Cistren. Episcopis, & Archi. de Norbanen.

C^{on}stitutus in praed. no. e procurator magistri R. proposuit, quod cum decanus & capitulum Eboracen. et tum auctoritate Lateran. concilii s. tum privilegii proprii ratione, Archidiaconarum Richemundiz canonicè contulissent, magister H. qui Archidiaconus Richemundiz nominatur, ipsum eo post appell. ad nos interpositam spoliavit. Cumque praedictus g. R. ad iudices super restitutione sua commissionis literas impetrasset, in memoratus H. literas revocatorias impetravit. [1 & infra.] Inter alia postulabat praedictus H. ut faceremus depositiones quorundam testimonii aperiiri: sed procurator praedictus aperiendas eas non esse dicebat: cum non in hac causa fuissent inducti, sed in ea, quae inter Eboracen. Archiepiscopum & eundem R. vertebatur: [2 & infra.] Nos eas aperire nolimus, sed causam maxime vestro examini committendam: ita quod si vobis confiteri praefatum H. testes pro se coram Episcopo & Decano Lincon. & te fili Archiep. delegatis

a Ca. eod. tit. in 3. comp. Vid. Anton. de Butr. sup. de arb. c. non sicut. b Turonen. Archiepisc. al. Turon. al. Trecenti. al. Trien. c Ca. eod. tit. in 3. comp. Vid. Specul. tit. de testib. b. s. d. Vid. nov. abbas. & in Bar. C. de iudic. c. ca. 3. eod. tit. in 3. comp. p. l. sub Alexand. III. ca. 8. habetur concess. III. de praeb. c. 2. b. praed. magister R.

iudicibus produxisset: adtestacionibus apud eum depositis sit contentus: alioquin eo non obstante, quod testes illi coram iudicibus ipsi, & te fili Archiepisc. fuerit producti, productio H. si producti fuerint, ad testimonium admittantur.

[1 Quas idem procurator per falsi suggestionem opposuit impetratas, &c.

[2 Licet autem archidiacon. sicut superius est praemissum, ad faciendam nobis fidem super omnibus plenorem, attestaciones quasdam petere aperiri, adversarius autem in alia causa eas afferere esse receptas.]

CAP. XXXI.

Publicati adtestacionibus non opponitur in personas testium, res casus excepti, & ad secundam determinationem subdit.

Idem.

P^{re}sentium a auctoritate statuimus, ut si quis post depositiones testimonii publicatas objicere voluerit in personas eorum, ei tunc tandem liceat, cum iuramento firmaverit, quod ad hoc ex malitia non procedat: Nisi forsitan ante publicationem id fuerit praestitum: Vel ostendere poterit, quod post publicationem didicerit, quod objicit in personas. Ceterum, cum quis personas testimonii se velle post publicationem depositionum repellere, fuerit protestatus, si quid pro ipso dixerint, de facili non creditur.

CAP. XXXII.

Si auctor & rei testes contraria deponant, fidem sibi non derogant, sed praevalet digniores, & versimiliora deponentes: & si in ceteris non est disparitas, praefertur numerus.

Idem London. b & Elen. Episcopis.

Iⁿ nostra e praesentia: [1 & infra.] Cum girat hinc plures, inde vero sint testes numero pauciores producti, quos non solum diversa sed ad versa penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respicere non oportet, sed ad testimonii qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis adsistit, ex quibus motum animi sui convenit iudicem informare: Mandamus, quatenus si testes utrinque producti ejusdem honestatis & existimationis exiterint, cum constet testes monachorum esse testibus Archidiaconi numero pauciores, pro Archidiacono sententiam praefertatis. Si vero testes ex parte monachorum producti tantae praesentia fuerint, quod eorum auctoritas aliorum sit merito multitudini praefertenda, ab impetitione Archidiaconi ab solvatis eosdem.

[1 Constitutus de si. mag. V. vel. nomine, & di. si. arend. Cantuar. a quo procurator fuerat destinatus, possessionem ecclesiae de Melsion. quam dilecti. Abbas & monachi S. Augustini Cantuar. illicitè occupaverunt, cum fructibus medio tempore perceptis sibi restitui postulavit. & infra.]

CAP. XXXIII.

Ad probanda impedimenta electi, laici & femina admittuntur. (addit) & testes de auditu & fama sufficienter non probant.

Idem priori sancti Fridiani Lucan. d & magistro G. canonico Pisano.

T^{am} e literis vestris, quam depositionibus testimonii, intelleximus nihil esse contra Lucanum electum, sufficienter ostensum, nisi de auditu tantum & fama: cum super aliis si qua forte videantur esse probata, testes sint vel soli, vel tales qui non poterunt illa legitime comprobare: Quia vero super matrimonio, quod idem clericus dicitur contraxisse cum vidua, testes non fuere recepti propter appellacionis obstaculum,

a C. 4. eod. tit. in 3. comp. Vid. Ant. de Butr. in c. ex p. sup. eod. & Lap. alleg. 72. b al. Lingon. & Elenun. Episc. c. c. 3. eod. tit. in 3. comp. Vid. Rom. singul. 302. & Corf. singul. 272. Incip. duo testes verb. restit. d. Lucens. e. c. 6. eod. tit. in 3. comp. Vide Abb. in ca. reprehensibili. inf. de appell.

ne laici vel femina in tali recipere articulo contra ipsum: nos ut tantæ irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa, mandamus, quatenus testes siue laicos siue feminas a (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum induciti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter: excommunicantes solenniter si quis eos impedit præsumperit quo minus testimonium perhibeat veritati. Demum adtestationibus publicatis, si forte constiterit irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de obiectis, per septem canonicos majores ecclesiæ, vel priores ecclesiarum civitatis Lucan. Presbyteros seu Diaconos bonæ famæ præstandam: qua recepta præfigatis ei terminum, quo consecrandus nostro se conspectui repræsenteret. Si vero vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel intra terminum constitutum non præstiterit purgationem indicatam: vos eum à prælatione Lucan. ecclesiæ amoventes, mandetis ex parte nostra capitulo, ut electionem de alio non differant canonicè celebrare. Archiepiscopum autem Lucan. & G. sacristam, qui contra prædictum electum literas nobis sub nomine majoris partis capituli destinaverunt (cum constet per adtestationes prædictas, longè majorem partem capituli non fuisse consensum huiusmodi literarum) ab officio & beneficio denunciatis esse suspensos: donec mercantur nostram indulgentiam obtinere.

CAP. XXXIV.

In causa liberali contra contumaciam etiam sine contestata, testes recipi possunt. hoc dicit notabiliter, secundam lectu. communem.

Idem [Dulmen. b. Episcopo & decano & priori sanctæ Trinitatis Eboracens.]

Cum olim archi. Menen. adversus Cantua. Archiepiscopum super statu Menen. ecclesiæ proposuisset questionem: [1 & 7.] Mandamus, quatenus nisi pars adversa prædictum Archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat ab agendo, partibus, si poterit fieri, vel procuratoribus earum ad locum securum d. & idoneum convocatis, & sicut legitime contestata, testes, quos Archiepiscopus in Anglia, & quos archi. duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. Verum si Archiepiscopus citatus legitime, vel per se vel per procuratorem idoneum noluerit comparere, aut liem etiam contestari, vos testes, maxime senes & valetudinarios, quos archi. duxerit producendos, sublato app. obstaculo admittatis, & depositiones eorum conscriptas ad se. curetis apost. destinare, statuentes partibus terminum peremptorium, quo per se vel responsales idoneos nostro se conspectui repræsenterent, sententiam recepturæ.

[1 Archiepiscopo ipsi per literas nostras dedimus in mandatis, ut per se vel per procuratorem idoneum ad præsentiam nostram super hoc accederet responsurus. Verum cum ipse nec venisset, nec misisset propter hoc idoneum responsalem: volentes Menen. ecclesiæ paternam sollicitudine providere, causam super hoc ven. f. n. Episcopo Helensi & d. f. Londoniensi, decano, & archid. Buknan. sub certa forma duximus committendam, à quibus non fuit hactenus iuxta mandatum nostrum in negotio ipso processum. Ne igitur causa ipsa remaneat indecisa dis. v. per. n. f.]

CAP. XXXV.

Publicatis attestacionibus admittitur adversarius ad probandum contrarium, si ante publicationem super hac probatione contraria iuratum non potuit. b. d. & est casus singularis.

Idem priori de Bolonic. e. & Arectori ecclesiæ de Boreliu.

a Vide l. 1. & 2. per Cy. ff. de leg. & de rest. spol. ca. literas. b al. Helien. c. 7. eod. tit. in 3. compil. d. locus litigii securus esse debet, ac talis ut omnis iniquitatis suspensio procul absit. e. Boloni.

EX tenore a vestrarum accepimus literarum, quod cum vobis causam, quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierem, commiserimus sine debito terminandam, & infra. Pars mulieris proposuit, quod dictus miles prius corporale præstitit juramentum, quod ipsam duceret in uxorem, postmodum carnaliter cognitam, tradidit in domum b. Miles vero hoc inficiabatur omnino, adiciens quod est hæc vera essent, eam tamen de jure habere non potuit, eo quod aliam tunc viventem prius duxerat in uxorem. Cum per testes militis videretur esse probatum, quod ipse ante festum Purificationis beate virginis B. e. mulierem solenniter accepit uxorem, & testes M. mulieris dicerent, quod in septimana Paschali sequente festum prædictum, de ea ducenda præstitit juramentum, prædictus miles ab inpetitione ipsius absolvi cum instantia postulabat. Verum ex parte sapienter mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, nec non d. & ante, quo testes dicti militis dixerant eum cum alia matrimonio contraxisse, fuerat semper in Ebor. provincia commoratus, cum testes ipsi dicerent hoc longe extra dictam provinciam actum esse, determinantes tempus & locum: quod per testes idoneos erat probare parat. Sed contra fuit ex adverso responsum, quod (cum attestaciones jam essent hincinde solenniter publicatæ,) locus productioni testium jam non erat. Quia igitur dubitatis utrum post publicationem attestacionum super illo articulo deberent testes admitti: nos inquisitioni vestre auctoritate præsentium respondemus, testes mulieris ad probandum illum articulum admittendos.

CAP. XXXVI.

Indulgenda est in causa quarta productio testium penita cum solemnitate legali, causa legitima non refragans, alia legitima appellatur.

Idem priori sancti Vitorii.

Significaverunt e nobis: [1 & 7.] Cum causa quæ vertitur inter Abbatem & monachos sancti Dionysii ex una parte, ac abbatissam & moniales de f. Forcellis ex altera, tam super proprietate, quam super possessione prioratus de Argentolio g. iudicibus à nobis commissa fuisset, & moniales super causa proprietatis prius liem ingressæ, testes produxissent in illa: postmodum possessionis iudicium suspensio petitorio intentarunt: [2 & 7.] unde in causa possessionis, quam moniales petebant, ratione, quod illæ, quibus ipsæ successerant, inde fuerunt violenter ejectæ, testes fuerunt ab utraque parte producti, & eod. ulque processum, ut publicatio jam fieri deberet: [3 & 7.] Mandamus, quatenus si vos isconstiterit Abbatem & monachos quartam productionem testium, cum iuris solemnitate super possessorio petivisset, & propter hoc intra decem dies post interlocutoriam sententiam appellasset (nisi forte iudices quartam productionem negaverint) pro eo quod voluerint escranatam multitudinem testium refranare, vos ad quartam productionem (adhibita solemnitate legali) admittatis eosdem, ipsos (si in probatione defecerint) in expensis legitimis condemnantes. Et nisi adeo sit in petitorio jam processum, ut plene possit de proprietate liquere h. vos causam possessionis, ad quam de iuris beneficio abbatissa & moniales habere recurrent, primitus terminetis, in causa proprietatis postmodum processuri: alioquin questionem terminetis simul utramque.

a Cap. 8. eod. tit. in 3. compil. vid. Soci. in reg. 460. incipit. Testis publicatus, &c. b vide l. 1. c. de sponsal. & in l. 2. eod. tit. c. al. ita, B. mulierem accepisset solenniter. d In plus. anteq. nec non & antequam. e Ca. 9. eod. tit. in 3. compil. f al. Forcellis. g Argentorio. h Quando dicatur liquere, tradit. Abbat. in ca. cum elia. De verb. sign. Auto. Batr. in c. prout. De dol. & caut. Gloss. in can. decernimus 3. g. g.

[1] Per litteras suas ven. f. n. G. Sylvanellen. Episcopus, & dicitur fil. l. Abbas S. Victoris Parisien. & E. Aurelianen. Decanus, quod.]

[2] Quod ei de iure licere ipsi de prudentium consilio per interlocutoriam sententiam declaravit.]

[3] Tebant moniales predicta depositione testium in causa possessionis tantummodo publicari, sed contradicebant monachi, allegantes, quod facta in causa proprietatis fuerat prius coepa, ita debebat accipere prius fidem, vel saltem tam super posteriori quam super possessione testes prius publicari debebant. Ipsi vero auditu huiusmodi propositus, cum super hoc vellent interloqui, habito super hoc consilio sapientium monachi ad vestram audientiam appellaverunt. Ipsi autem diem alteram paribus irasigentibus deliberarent an deberent huiusmodi appellacioni desistere, convocatis prudentibus de ipsorum consilio, sententiam minime reprobandes, parti monachorum audientiam indulserunt, si forte rationem aliquam allegarent ad retractandam sententiam predictam efficacem: qui tandem post allegaciones suas appellacioni prius facta fortiter infloebat, & infra. Nos igitur huic & alio auditu, que fuerant hinc inde proposita de communi. f. n. c. p. a. f.]

CAP. XXXVII.

Diligenter examinandi sunt testes & puniendi, qui eos impediunt: & ipsorum testimonium multitudine est per iudicem refraganda.

Idem Episcopo Placentino.

Um causam a, que inter Archiepiscopum Ravennae ac commune Favent. [1] & infra.] Quia vero utrique parti nimis existeret onerosum, ut testes producerent coram nobis: mandamus, quatenus recipias testes, quos utraque pars, tam super principali negotio, quam in personas testium duxerit producendos: ac eos diligenter examine procures: & de singulis circumstantiis prudenter inquirens, de causis videlicet, personis, loco, tempore, visu, auditu, scientia, credulitate, fama, & certitudine cuncta plene conscribas: & infra. Testes autem, &c. Quod si forte Faventini vel alii eos, quos dicitur Archiepiscopus ad perhibendum testimonium veniri duxerit producendos, praesumpserint impedire, tu ipsos ab huiusmodi praesumptione cessare compellas. Volentes autem efratnatam multitudinem testium refragari, volumus, ut hincinde quadragenarium numerum testium excedere non permittas, ita videlicet, ut si Faventini testium depositiones ratas habere voluerint, que a Ferrari. Episcopo & Abbate Pompon. receptae fuerint, testes ipsi computentur in numero prelibato: alioquin (cum attestaciones ipsae sint clausae) iidem testes, si necesse fuerit, iterato producantur.

[1] Super villa Luci & S. Potici, & castro Arcol. & eorum districta honore ac iurisdictione noscitur agitari diversis iudicibus ducimus committendam, nec potuisset per aliquos eorum terminari. & infra. Procuratoribus utriusque partii comparentibus, deinde coram vobis iuramentum de calumnia fecimus utriusque praestari.]

CAP. XXXVIII.

Attestaciones receptae in sommario, si dem non faciunt in plenaria iudicio. Et illarum publicatione non obstante idem, vel alii testes super eisdem capitulis recipi possunt.

Idem de b Novosont. & Casades Abbatis.

Veniens ad Apostolicam e sedem C. Archid. Clare-

a Cap. 10. eod. tit. in 3. compil. Iteo vero tam diligens cura in examinando testib. est adhibenda per iudicem, ne mendacium dicant, facti, Distict. cap. 19. Eleuther. Papa in c. iudicantem. 30. q. 3. Videtio Simancas cath. Instit. tit. 64. num. 10. b al. Novem font. c. 11. eod. tit. in 3. compil. Vid. Estr. de Bonintendis dec. 14.

mo. humiliter supplicavit, ut sententiam super decanatu Clarem. ecclesia pro eo latam, que jam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cum autem procuratores capituli Clarem. in nostra praesentia proposuerint, sententiam illam contra iustitiam, & post appellacionem ad nos interpositam, promulgatam: & infra. Et idem Archidiaconus ipsos tanquam procuratores admittere noluerit, vel dictis eorum aliquatenus respondere: P. Subdiacon. noster se ipsi opposuit ex adverso, adferens canonicè se in decanatu Clarem. electum, propter quod dicitur Archid. in sua petitione non erat aliquatenus audiendus, quia decanatus ipse, non ad illum, sed ad se potius pertinebat: & infra. Cum igitur super his aliquamdiu disceptasset, interlocuti fuimus, ut dictus P. si posset, incontinenti suam intentionem fundaret: quia cum super hoc testes & instrumenta produxerit, interloquendo pronunciamus, quod sua intererat, ut se posset opponere Archid. memorato. Lite igitur inter eos, tam super electione, quam super sententia contestata, quatum fuit ab ipso Archid. utrum attestaciones prius exhibitas in articulo supradicto in hoc iudicio vellet admittere: qui respondit quod vellet, dummodo posset obijcere tam in personas testium, quam in dicta. Quo auditu, pars adversa respondit, quod attestacionibus illis in hoc iudicio uti volebat: cum non super principali negotio, sed super articulo incidenti fuissent lite non contestata. receptae: unde super toto negotio alios volebat testes producere vel eisdem. Pars autem respondit adversa: quod cum testes illi, tam super sententia, quam super electione dixissent, & eorum attestaciones fuissent in iudicio publicatae: non licebat eidem (postquam testificata didicerat) super eisdem articulis alios testes producere, praesertim cum in hoc iudicio attestacionibus illis usus fuisset Subdiacon. prelibatus. Nos igitur iustitia pronunciamus exigente, quod testes essent recipiendi super toto negotio, quos utraque pars duceret producendos. Quia circa mandamus, quatenus receptis testibus, & rationibus partium intellectis, causam ipsam tam super principali a, quam etiam incidenti, sine canonico terminetis. Quia vero quae in capitulo aguntur, non facile possunt, nisi per canonicos ipsos probari: volumus, ut ad cautelam absolvatis eisdem, ut vocati ad testimonium libere valeant pro utraque parte testari. b

CAP. XXXIX.

Religiosi etiam ad testificandum non admittuntur absque iuramento, nisi a partibus remittantur.

Idem Bisuntino Archiepiscopo.

Tvis e quæstionibus: & infra. Monachi vero de suis fratribus ac conversis, testes in causis propriis producere absque iuramento exhibitione non possunt: nisi forte à parte remittatur adversa.

CAP. XL.

Delegatus necessarius in testem removetur à iudicando, & alius subrogatur.

Idem Atrebaten. Episc. & d Dedimonen. & Viscampi Abbasibus.

Dilecto filio e Arienem. praeposito nobis f innotuit exponente, quod cum causam, que inter ipsum & comitissam Flandrensem super donatione sex praebendarum sacerdotium agitur, vobis Episcopo ac Abbas Dedimenen. & Atrebaten. Decano duximus committendam: idem praepositus citra liti contestacionem proposuit, quod testimonium Decani necessarium erat sibi in causa praedicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & alium unicum tantum testem, fidem facere

a In C. Barb. negot. quam super etiam. b al. testific. c C. 12. eod. tit. in 3. comp. vid. hic Guid. Pap. d De Dun. e Amens. f C. 12. eod. tit. in 3. comp. vid. Guid. Pap. hic.

64
quod
n, &
dam,
miles
duce-
duxit
adji-
tabe-
duce-
esse
beatu
, &
chali
jura-
solari
dicit
non d
alia
vovin-
extra
us de
rati.
atque
ocus
tatis
ari-
au-
s ad

quam
nylia
clis
ione
milia
em-
[1]
[2]
[3]
[4]
[5]
[6]
[7]
[8]
[9]
[10]
[11]
[12]
[13]
[14]
[15]
[16]
[17]
[18]
[19]
[20]
[21]
[22]
[23]
[24]
[25]
[26]
[27]
[28]
[29]
[30]
[31]
[32]
[33]
[34]
[35]
[36]
[37]
[38]
[39]
[40]
[41]
[42]
[43]
[44]
[45]
[46]
[47]
[48]
[49]
[50]
[51]
[52]
[53]
[54]
[55]
[56]
[57]
[58]
[59]
[60]
[61]
[62]
[63]
[64]
[65]
[66]
[67]
[68]
[69]
[70]
[71]
[72]
[73]
[74]
[75]
[76]
[77]
[78]
[79]
[80]
[81]
[82]
[83]
[84]
[85]
[86]
[87]
[88]
[89]
[90]
[91]
[92]
[93]
[94]
[95]
[96]
[97]
[98]
[99]
[100]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

posset: unde postulavit, ut in causa ipsa pro eo procederetur excluso, vel superederetur in negotio quouique substitueremus alium loco ejus, vos autem petitionem ejus admittere recusastis, quinimo post appellationem a prebendarum ipsarum donatione suspendistis eundem. Ne igitur ob testis defectu loco ipsius duximus subrogandum a mandantes, quatenus si est ita (suspensione prepositi relaxata) in causa juxta prioris mandati tenorem, ratione pravia procedatis.

CAP. XLII.

Ne probationis copia pereat, citato adversario recipiuntur & publicantur testes, quos reus induxit.

Idem iudex Sabinen.

Significavit b nobis Presbyter sancti N. Sabinen. diocesis, quod fundatores ejusdem ecclesie liberam eam esse volentes, fundationis tempore se in ea nihil juris retinere dixerunt: unde timens, ne processu temporis, probationis copia valeat deperire, provideri super hoc idem Presbyter postulavit. Quocirca mandamus, quatenus testes idoneos, quos ipse c super hoc duxerit producendos, examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta, denunciando a fundatoribus antedictis vel eorum herediis, ut receptioni testimonium si velint, inter sint: & super denunciatione sic facta, consici facias publicum instrumentum.

CAP. XLIII.

Si materia antiqui capituli reperitur aliquo addito, quod subjicitur necessitati probandi, possunt testes etiam antiqui publicari attestantibus produci.

Idem Episc. & Archidiacono Beneven. e

Cum causa f, que inter Oeconomum monasterii sancti M. de monte: & infra. Cum igitur Abbas & fratres ejusdem loci probare intendant, quanti precii venditionis tempore possessiones predicta fuere: mandamus, quatenus recipiatis testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producendos. & infra. Si vero pars monasterii ad hunc articulum eisdem testes produxerit, quos ad aliam probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis, quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, & aliud probare quantita- tem valoris.

CAP. XLIII.

Recipiuntur & publicantur testes, qui interfuerunt sententia, ubi per scripturam de sententia non apparet.

Idem.

Abericus miles g nobis insinuare curavit, quod cum olim inter ipsum & mulierem Ravennatem, coram capitulo Ravennaten. matrimonii questio vertetur, tandem lata fuit divorcii sententia inter eos: postea vero dictus miles timens sibi & filiis, quos de legitima uxore suscepit, ex eo posse prejudicium generari, quod in scriptis redacta non fuit sententia memorata, supplicavit ut testes, qui sententia interfuerunt predicta, recipi faceremus. Ideoque mandamus, quatenus testes curatis recipere antedictos, depositiones ipsorum in scripturam publicam redigi facientes.

CAP. XLIV.

Publicatis attestantibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directe contrario, qui prius fuerint producti in iudicio sum- mario, seu extra iudicium, h. d. secundum notabiliorum intellectum, non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimoniali. Et tunc

a Vid. l. licet, per Cy. & Bart. c. de presum. b Ca. 1. eod. tit. in 3. comp. Vid. Bart. in auth. sed & si quis. c. de testib. & Guid. Pap. c. In C. Barb. quos super hoc idem Presb. du. presentandos, d Vid. Lambertin. de iure patron. art. 4. q. 2. P. in 1. part. 2. libr. e al. Vrbenn. f Ca. 2. tit. de empt. in 3. comp. Vid. Guid. Pap. g Cap. 2. eod. tit. in 4. compil.

expone textum in si. ubi, in hoc casu: scilicet cum testes aliter pro- diti reducuntur. Pan.

Idem Beluacens. Episcopo.

Cum in tua diocesi a: & infra. Vtrum autem si accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes inter jam conjunctos parentela probaretur, per depositiones eorumdem posteriorum testium derogetur fidei undecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore, ac prastantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium juraverant b, distinguendo personas & gradus, a quibus directe hi, de quorum copula agitur descenderunt, an primi posterioribus preferantur non immerito quari posset. Quoniam autem ad aliud & ob aliud juraverint, tam illi, quam isti, tamen si in secundo iudicio priores personarum jurata deponerent illa eadem, que primo dixerunt, absque dubio eorum testimonium pravaleret, nec eo posset pretextu repelli, quod partes testificata didicerant, cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu.

CAP. XLV.

Excommunicari possunt, qui partem impediunt in testibus producendis. Et denunciandi sunt testes non teneri juramento, de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes alios, de veritate non dicenda, puniuntur reus, de cuius voluntate hoc fieri praesumitur.

Idem.

Constitutis e in praesentia nostra Archiepiscopo & M. canonico Surrenti. dum ipse illum de crimine honoris deferret: & infra. Ceterum quoniam a principio protestatus est praefatus M. ipsius Archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suam potentiam praestitisse, quo minus probationum copiam in nostra praesentia secum haberet, cum quosdam induxerit ad iurandum ne adversus Archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis & terroribus a testimonio perhibendo arce- cere nitantur: nos ex officio nostro super hoc providere volentes, mandamus, ut generalem feras excommunicationis sententiam d in omnes, qui impedimenta liquod ipsi M. praefare praesumpserint in testibus producendis. Illos autem quos (ut dictum est) iurasse constiterit, quod contra Archiepiscopum nil dicerent, denuncies juramento huiusmodi non teneri. Si quis autem de consanguineis dicti e Archiepiscopi aliquem de testibus praesumpserit impedire (quia verisimile non videtur, ut eo invito talia fierent, & ob hoc non caret capulo societatis occulta, eo quod si voluerit, poterit prohibere: cum secundum legitimas sanctiones iniquam ostendant f se causam fovere, & experiri debeat iustitiae auctoritatem elusam, qui defensionis copiam subtrahit adversario) eundem Archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, & facias manere suspensum, donec illum fecerit a tali praesumptione cessare.

CAP. XLVI.

Qui testificata non didicit, nec renuncians testibus producendis, super antiquo articulo seu capitulo testes etiam alias productis producere potest.

Idem Magdeburgen. g Archiepisc. & praepos. Sebuzgen.

Constitutis in praesentia h nostra procuratore A. Clororis nobilis viri Marchionis Milnen. i & nuncio illustri Principis Bohemorum. [i & infra.] Pragen. Episcopus ad petitionem ejusdem Principis ipsa volen-

a Cap. 3. eod. tit. in 4. comp. Vid. Guid. Pap. b juraverunt. c Cap. 4. eod. tit. in 4. compil. d Per excommunicationis sententiam dubiansibus succurritur, concor. quod not. Bar. in l. quidam consulebant. ff. de re iudica. e vox dicti, deest. f ostendat. g al. Magdeburgen. Archiepisc. & praeposito Sebuzgenum. h C. 5. eod. tit. in 4. comp. Vid. Guid. Pap. i Masina. te ad

te ad ipsum accedere, ut ius coram eo proponeret actiones, sed à fatellitibus ejusdem prohibita, qui ei bis vel tertio prohibuerunt ingressum, post appellationem ad nos interpositam divortii sententiam promulgavit: à qua ipsa fecit ad nostram presentiam provocari: & infra. Mandamus, quatenus partibus ad locum idoneum convocatis, recipiatis testes, quos vel nobilibus ipsa pro se, vel Princeps pro parte sua (cum nondum testificata didicerint) super processu Pragen. Episcopi, vel posterorum iudicium duxerint producendos, & nobilibus ipsa pro se, vel testes, quos induxit prius, vel alios si voluerit inducere non vetetur, cum non renunciaverit testibus producendis.

[1. *Dil. fr. n. P. S. Marcelli Presbyterum Cardinalem concessimus audire, etiam quo proposuit procurator nobilis memorata, quod cum alim ea significante ad nostram audientiam pervenisset, quod praedictus Princeps eam duxisset legem in uxorem, & xxv. annis & amplius velut conjugem legitime pertulisset, & filius & filias suscepisset ex ea.]*

CAP. XLVII.

Tunc consilium duodecim, sine quibus ad probandam consanguinitatem in causa matrimoniali, non valet testimonium de auditu. h. d. summando generaliter.

Idem in Concilio generali b.

Lect e ex quadam necessitate prater communem formam olim fuerit institutum, in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valere testimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam testes de vita deponere non valerent usque ad gradum septimum computando, quia tamen pluribus exemplis & certis experimentis didicimus ex hoc multa pericula contra legitima provenisse conjugia: statuimus, ne super hoc recipiantur de cetero testes de auditu, cum iam quartum gradum prohibitio non excedat. Nisi forte e personae graves extiterint quibus fides merito sit adhibenda, & ante litem motam testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis non utique ab uno, cum non sufficeret ille si viveret, sed duobus ad minus: nec ab infamibus & suspectis, sed à fide dignis & omni exceptione majoribus: cum satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellentur auctores. Nec tamen si unus à pluribus, vel infames ab hominibus bonae famae acceperunt, quod testantur, tanquam plures idonei testes debent admitti, cum secundum ordinem solitum iudiciorum non sufficiat unius testis assertio, etiam si praediali refuleat dignitate, & actus legitimi sint infamibus interditi. Testes autem huiusmodi proprio juramento firmantes, quod ad ferendum testimonium in causa ipsa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, personas expressis nominibus, vel demonstratione, vel circumlocutione sufficienti designent, & ab atroque latere singulos gradus clara computatione distinguant: & in suo nihilominus juramento concludant, se accessisse à suis majoribus quod deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi jurati deponant se vidisse personas, vel in uno praedictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere: tolerabilis est enim aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quam conjunctos legitime contra statuta Domini separare.

CAP. XLVIII.

Post publicationem ad petitionem producentis, interrogari non debent testes, nisi quando delo, vel negligentia examinatorum super omnibus capitulis interrogati non fuerint.

a. *Hec duo verba, pro se, desunt in antiq. exemplar. b. Latronem, sub Innoc. III. c. 52. c. Cap. 6. eod. tit. in 4. compil. & de clar. a hanc constitutionem, ut per Dominicum, in cas. prescu. dist. 33. vid. Guod. Pap. d. Vid. l. ad testium. C. eodem l. in summa ff. de ag. pl. arc. e. Dicitio forte, desit in concil. habetur tamen in Greg. compil.*

Honorius III. Praeposito Malisii Firman. diaecesi.

Per tuas nobis literas e intimasti, quod cum causa, quae super quibusdam terris vertitur inter canonicos sancti b. Petri ex una parte, & G. sancti Simonis ex altera, tibi fuisset ab Apostolica sede commissa, dictus G. tribus mensibus post testium publicationem elapsis, testes tuos interrogari postulat iteratos: [1. & infra.] Nos igitur respondemus, illum non esse super hoc de cetero audiendum, nisi forsitan à principio illos interrogari super certis capitulis postulasset, idque malitiose, vel negligenter fuerit praetermissum.

[1. *Super quo quid agere debeat. Apost. responso desiderari edoceri.]*

CAP. XLIX.

Testes probatorii & reprobatii probatoriorum reprobare licet: sed reprobatii reprobatiorum non licet.

Idem Vell. Olavi & Sacramenta. Abbatibus, Palentia & Segobien. diaecesi.

Lect e dilectus f. in L. tituli sanctae Crucis Presbyter Cardinalis, quem procuratoribus Burgien. Episcopi, & clericorum sanctae Mariae de castro Soret. dedimus auditorem, ea, quae procuratores ipsi proponere voluerunt, audierit diligenter, quia tamen procurator dicti Episcopi contra personas testium productorum in principali adhuc se velle dicere d. proponebat: [1. & infra.] Mandamus, quatenus recipiatis testes, quos contra personas productorum super principali negotio partes duxerint producendos: quos si rursus pars altera vel utraque voluerit reprobare, contra illos probationes admittite & procuretis, ita quod ultra non liceat partibus ad reprobationem testium aspirare: ne si producendi quartus contra tertius, & sic deinceps, partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat.

[1. *Et protestans nihilominus attestaciones alterius partis, quae vacante sede Burgen. dicuntur receptae fuisse, certu de causis nullius esse momenti, causa ipsa per nos non potuit terminari, licet pars altera sententiam cum instantia postularet. Illud igitur ad vos de consensu partium remittente. d. v.]*

CAP. L.

Attestaciones receptae per arbitrum, fides faciunt in iudicio, si testes mortui sunt: si vivunt, est in optione illius, contra quem testes producti sunt, an velit attestaciones recipere, an testes de novo deponere. Et adde, etiam si attestaciones publicatae sunt, & hoc ultimum non est in l. fin. C. eod. ubi ponitur casus huius decre.

Idem Praeposito & magistro G. & B. Laudun. e. canonicis.

Praesentata f. nobis Sueslon. Archidiacon. petitio continebat, quod cum inter quondam R. praedecessorem suum ex una parte. & capitulum sancti Petri. Sueslon. ex altera, super iurisdictione, quam idem Archidiacon. se in dicta ecclesia ratione Archidiaconatus proponebat habere, quaestio verteretur, tandem cancellarium Parisien. & magistros R. Remen. & P. Briton. canonicos g. super hoc arbitros elegerunt: qui cum suscepto arbitrio aded in negotio processissent, quod productis testibus, & depositionibus publicatis, receptisque allegationibus utrorumque, & actis omnibus redactis in scriptis sigillorum suorum impressione signatis, arbitrium proferre deberent, unus ipsorum viam univer. carnis ingressus, & alius h. in Archiepiscopum Ebrudunen. i. ad-

a. *Vid. Paul. de Cast. conc. 369. in cap. in casu de quo queritur. & Ioan. Andr. in ca. cum causam qua trer. supr. eod. quem sequitur Alex. conf. 104. in c. circa primam, vol. 3. b. Dicitio, sancti, desit in omnibus manuscr. c. An hac decre. habeat locum in causa summaria. vid. per Butrium, in c. veniens. 2. sup. eo. d. producere. alii. proponere. e. al. London. f. Vid. Inno. in c. ex parte. sup. de arbit. g. Clericos, in antiqui cod. h. alter. i. Ebrudun. al. Ebruden.*

sumptus, qui distat per duodecim dietas & amplius ab eisdem. Vnde cum prædicto R. solo minimè arbitrari valente videatur arbitrium expirasse, Dif. vestra mandamus, quatenus causam juxta hujusmodi acta sine debito terminetis: optione capitulo reservata, ut vel recipient depositiones eorum, qui supersunt productorum testium contra eos, vel eas respuentes consentiant, ut iidem testes admittantur iterum, salvo jure quod in utroque casu eidem capitulo competit, tam in personas testium, quam in dicta.

CAP. LI.

Non creditur testi etiam religioso, qui sine juramento depont.

Idem Pennen. Episcopo a.

Nuper nobis b A. Presbytero supplicante innotuit, ut cum ipse ordinem fratrum Minorum causa probationis infra annum intrasset, custos ad probandum, quod idem Presbyter fecisset professionem, quosdam ordinis sui testes induxit, qui deposuerunt super hoc (contradicente dicto Presbytero) non jurati: [1 & infra.] Respondemus, quod nullius testimonio quantumcumque religiosus existat (nisi juratus deposuerit) in alterius præjudicium debet credi.

[1 Unde præfatus Presbyter assererat eorum testimonium nullum esse, prædicto replicante custode, quod secundum sui ordinis regulam jurare non poterant nec debebant, sed eorum verbis simpliciter in hujusmodi standum erat: quare nobis humiliter supplicasti, ut quid agendum sit tibi, te redderemus nostris literis certiores. Nos igitur tua s. breviter.]

CAP. LII.

Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes: supple, etiam si agitur de vita & miraculo alicujus canonizandi.

Mem Coriseten. c Trecoren. Episcopi.

Venerabili fratri nostro d Episcopo & capitulo Corisipton ac universis Abbatibus apud Cisterciens. e in generali capitulo congregatis: [1 & infra.] Dif. vestra mandamus, quatenus testes, quos Abbas & monachi S. Martini f Cisterciens. ordinis super vita & miraculis pie memorie M. Abbatis monasterii supradicti duxerint producendos, examinare sigillatim curetis, cum ea diligentia, qua solet & debet in g receptione testium adhiberi.

[1 Multiq. Episcopis alii & religiosi una cum Abbate & conventu S. Mauricii monasterii Cisterciens. ordinis Crisipon. dioc. olim nobis instantibus, pro me. Mauritium Abbatem præfati monasterii divino munere clarum constantem miraculo, adeo ut monasterium ipsum quadam usurpatione usue, seu potius quadam anticipatione futuri votum ab ejus nomine sortiatur, & humiliter supplicantiibus ut ipsum adnumerari sanctorum catalogo faceremus, ut quod populus devota presumptione, ut sic dixerimus, nunc usurpat, seu etiam divinis instinctu anticipat, illum appellando sanctum, & absque auct. Apostol. sed. venerando, ritè tandem justione Apostolica faciat, ad gloriam Christi & nominis Christiani, nos eorum devoti precibus in quantum decuit, annuentes, Ven. fr. n. Episcopo Leon. & dil. fil. Abbat. S. Lupi Crisipon. dioc. edimus in mandatis, ut inquirerent super prædicti viri vita & miraculo diligentissime veritatem, & eam nobis fideliter intimarent, ut ea plenus comperta, pro supplicantium desiderio plenus annuere valeremus. Idem Episcopus & Abbas quandam nobis paginam transmisserunt propriorum sigillorum appensione munita, in qua multa quidem & magna miracula continentur facta, ut dicitur a Domino, merito dilecti viri, qua licet probata per testes juratos & no-

a Murien. al. Pem. b Vid. Guid. Pap. & de materia, quod non credatur testi nisi jurato, vid. Felinum in ca. lterius. De presc. & De conf. 91. & conf. 126. c Crisipon. al. Crisipoton. d Vid. Chof. in Catal. glor. mund. p. 3. conf. 47. 49. & 50. e Cistercium. f In C. Bar. monachi monasterii S. Maur. Cisterc. & c. g Receptionibus.

minatos in ipsa pagina minuantur, non tamen apparet per paginam sepe dictam, quod ipsi testes examinaverunt sigillatim, & quod in super his de quibus sunt testificati, ac circumstantiis, cum ea interrogaverunt diligentia, qua solet & debet in testium receptione adhiberi. Vnde licet humana devoto prompto debeat affectu honorari, quos dignatio divina benignitatis honorat, tutius tamen esse censuimus hoc disserere negotium, quam in eo sententiam minus considerate proferre. Nolentes autem deesse superna gratia muneri, sed adesse.]

CAP. LIII.

Iterum examinandus est testis, qui obsecrè deposuit: supple tu, ex iudicis officio.

Gregorius IX.

Cum clamor a validus contra Acherontinen. Episcopum super simonia & aliis criminibus ascendisset, Melliten. & Ruben. Episcopis dedimus in mandatis ut super his diligenter veritatem inquirerent: & infra. Verum quia apertis attestationibus L. & G. super simonia ita deposuere confusè, quod ex dictis eorum non potest veritas declarari: Mandamus, quatenus exanimatis eos iterum diligenter, & tam eorum, quam aliorum, quos receperitis testificata sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

CAP. LIV.

Perseverans in crimine, etiam in civili repellitur à testimonio: emendatus verò, non nisi satis, admittitur in civili, & etiam criminali nota civiliter, fallit in perjurio, qui in criminali repellitur.

Idem.

Testimonium b ejus, cui ab adversa parte opponitur crimen, merito reprobatum in criminali causa, si in ipso crimine perseveret. Si verò sit de crimine emendatus, & cum non comitetur infamia, non est in causa civili, vel etiam cum de crimine civiliter agitur (præterquam pro reatu perjurii) repellendus. In criminali autem, si in alio iudicio instituta accusatione contra ipsum, de crimine convictus extitit, vel confessus: vel si nunc per exceptionem exinde convinctus, aut gravata sit ejus opinio, pro eo quod quandoque iurati tali modo repullus, quamvis in hoc casu non excludetur in causa civili: potest à testimonio (licet egerit penitentiam) removeri.

CAP. LV.

Quarta productio non est danda sine silentitate legali, de qua hic.

Idem.

Ultra tertiam productionem non debent testes ulterius produci in causa. c Nisi præfatis ab eo, qui hoc postulat juramento, quod neque per se, neque per alium testificata subtraxerit, vel fuerit percunctatus: nec per dolum, aut artem aliquam quartam productionem exerceat: sed quia quos desiderat de novo producere, prius habere nequivit.

CAP. LVI.

Accusatus criminaliter non admittitur in testem contra alium in causa criminali, sua accusatione pendente: nisi in excepção criminibus.

Idem.

Non debet d quis in criminibus, (nisi forsitan in excepção) ad testificandum admitti, pendente accusatione de crimine contra ipsum: cum etiam accusati (nisi prius se probaverint innocentes) ab accusatione acceptione ordinum repellantur.

a Vid. Archid. in c. ut officium. §. verum. De heret. libr. 6. & Hymer. in divot. ing. part. 3. quasi. 62. & qua ibi dicit l. 3. ad not. scholast. 119. b Vid. Alb. trakt. de statutu part. 4. quasi. 71. & 72. & pleni per Archid. in c. parvul. 22. q. 1. Hinc refer. Burc. l. 1. de c. 164. c Vid. auct. qu. senel. C. de proba. d Vid. Burc. libr. 1. de c. 164.

